

PARVERIE, Marc. «La circulation des dirhams d'al-Andalus entre Gascogne et Aquitanie au ixe siècle». *Bulletin de la Société Française de Numismatique*, núm. 6 (2010), p. 144-149.

Aportació de noves evidències de monedes àrabs en circulació a la zona aquitana, que confirma que, a més de les arribades de moneda andalusina en l'etapa de la invasió, el flux monetari va continuar després a partir d'un comerç que passava la barrera pirenaica. Si aquest numerari arribava a una zona estrictament controlada per l'Imperi carolingi, era refosa i reencunyada, però en les àrees més allunyades i que al segle IX ja començaven a distanciar-se del poder central, restaven en circulació, tal com ho hem observat, també, a Catalunya. L'article completa i posa al dia els estudis de Duplessy sobre la qüestió i un treball del mateix autor, «La circulation des monnaies arabes en Aquitanie et Septimanie, VIIIe-IXe siècles», publicat a la revista *Aquitania*, núm. 23.

M. Crusafont

PLIEGO VÁZQUEZ, Ruth. *La moneda visigoda*. Sevilla: Universidad de Sevilla, 2009. 2 v. 313 + 587 p.

La tesi doctoral de Ruth Pliego sobre la moneda visigoda ha tingut la mala sort de publicar-se amb posterioritat a l'aparició d'altres llibres dedicats a la mateixa època, circumstància que li ha restat part del protagonisme que es mereix. Formalment, la monografia és impecable. El primer volum és dedicat a l'estudi i a la interpretació. El segon volum, més gruixut, comprèn el catàleg de les peces. Pel que fa al catàleg, Pliego recull 7.461 peces, de les quals n'hi ha prop de 2.500 fotografiades. També hi repertoria més de 500 tipus de monedes falses. Cal considerar-lo com el millor catàleg de conjunt de la moneda visigoda d'or. Pel que fa a l'estudi, l'autora segueix els cànons acadèmics i el comença amb un repàs bibliogràfic i historiogràfic, per continuar amb la identificació de seques i de tipus i la periodització de les emissions. Continua l'estudi amb les fonts literàries, aspectes metal·logràfics, els tresors i troballes repertoriats, i finalitza amb un suplement dedicat a la moneda falsa, tant la visigoda contemporània com la moderna destinada a enganyar col·leccionistes i confondre estudiosos.

Val la pena destacar alguna de les qüestions considerades per Pliego. D'entrada, cal aplaudir la seva interpretació sobre els bronzes visigots. Després de la seva identificació per part de Miquel Crusafont, són pocs els autors peninsulars que han mantingut l'atribució visigoda. Alguns d'ells converteixen aquestes pe-

tites monedes de coure en bizantines o, fins i tot, vàndales. D'altres simplement les ignoren. Ruth Pliego, malgrat que no presenta cap estudi nou ni tampoc cataloga els tipus coneguts, afirma rotundament que, com en el seu moment va assenyalar Crusafont, existeixen bronzes d'indubtable origen visigot. Per exemple, l'autora troba clara l'atribució a Sevilla dels *nummi* que duen SP o SPL, descartant altres atribucions fantasioses que es delien per llegir-hi SPÀÑA (sic).

També és destacable el repàs que l'autora fa sobre la funcionalitat de la moneda visigoda, que és un tema recurrentment debatut. Després de passar revista a les distintes posicions historiogràfiques, Pliego conclou citant els treballs de Polanyi i advertint que «l'economia de regal, l'economia administrativa, i l'economia de mercat, no són diferents nivells de la mateixa activitat, sinó concepcions distintes amb orígens dispars i continguts diferents i, per tant, podrien implicar monedes diferents». O, el que és el mateix, l'autora s'allunya de les tesis de Metcalf, que defensava la funció preferentment comercial de la moneda visigoda.

Pel que fa a les monedes que ens són més properes, cal assenyalar que Pliego considera totes les monedes que duen el nom de *Valentia* com a pertanyents a la ciutat del Túria descartant, per no provada, l'atribució d'alguns tipus de factura diferent a alguna seca lusitana com Valencia de Alcantara o Valencia del Ventoso.

L'obra de Ruth Pliego ja és la referència de consulta sobre la moneda visigoda, i una molt reeixida successora de la de Miles del 1952.

X. S. A.

ROMA VALDÉS, Antonio. *Emisiones monetarias leonesas y castellanas de la Edad Media*. [Santiago de Compostel·la]: Morabetino.es, 2010. 368 p.

Amb aquest llibre Antonio Roma presenta una ampliació i un nou enfocament de l'estudi que en el seu moment presentà com a tesi doctoral i que l'any 2000 publicà, amb el patrocini de l'ANE i del Museo Casa de la Moneda de Madrid.

En aquesta ocasió, Roma amplia l'abast del seu estudi fins al regnat de Joan I (1379-1390). És a dir, l'autor comprèn tota la numismàtica castellanolleonesa dels segles XI a XIV. El seguiment i descripció de les emissions monetàries ha estat parcialment corregit i millorat segons les darreres aportacions del mateix autor i d'altres. La novetat principal de l'obra consisteix en la inclusió d'amplis capítols i paràgrafs dedicats a aspectes relacionats amb la fabricació i circulació de moneda a l'edat mitjana. Així, per exemple, les cent cinquanta primeres pà-